

18. BÖLÜM

POST-COVID HASTALARININ AİLE HEKİMLİĞİNE BAŞVURU ŞEKİLLERİ

Mustafa BEYOĞLU¹

GİRİŞ

Koronavirüs ailesi, bugüne kadar başta Orta Doğu Solunum Sendromu (MERS) ve Şiddetli Akut Solunum Sendromu (SARS) olmak üzere önemli hastalıklarla seyreden insan ve hayvanları enfekte edebilen virüslerdir. Dünya Sağlık Örgütü (DSÖ) 2019'un son günlerinde Çin'in Wuhan şehrinde tedaviye dirençli, nedeni bilinmeyen ve kısa süre içerisinde salgına dönüşebilecek hızda yayılmaya başlayan bir dizi zatürre vakalarının tespit edildiği hakkında bilgi paylaştı. Titizlikle yapılan tıbbi araştırmalar sonucu 2020' nin ilk günlerinde hastalardan alınan örneklerde koronavirüs ailesinin yeni bir çeşidinin tespit edildiği ve salgının virüs nedenli olduğu açıklandı. Virüs yeni tip koronavirüs (SARS-CoV-2) ve neden olduğu hastalığa COVID-19 ismi verildi. SARS-CoV-2 ilk veriler ışığında zatürre, akciğer ödemi, ani gelişen solunum zorluğu sendromu (Akut Respiratuar Distres Sendromu), çoklu organ yetmezliği ve ölümle sonuçlanabilen enfeksiyon etkeni olarak tanımlandı. Tarihte görülen en hızlı yayılımlardan birine sahip olan bu virüs tanı koyulduğu tarihten bir sene sonra, 1 Ocak 2021 itibarıyla dünya genelinde 222 ülkede 1,82 milyon ölümle birlikte 83,5 milyondan fazla vaka teşhis edilmiştir.

Pandemiye neden olan koronavirüs birinci basamak sağlık hizmetleri başta olmak üzere bütün sağlık sistemini; yüksek bulaştırmacılık sonucu hasta sayılarının birden artması, kesin tedavisinin bilinmemesi ve tanı konusunda geç kalınması gibi nedenlerden ötürü oldukça zor duruma düşürmüştür. Bu dönemde sahadaki yük fiyasyon ekipleri ve birinci basamak sağlık hizmetleri veren aile sağlığı merkezlerine kalmıştır.

¹ Uzm. Dr., Onikişubat İlçe Sağlık Müdürlüğü, mstfbeyoglu@gmail.com

da %65.5, hastaneye yatışı yapılanlarda %54' ünde kas- eklem ağrıları tespit edilmiştir. Tedavisi tamamlanmış covid sonrası dönemde kas-eklem ağrıları %36 oranında devam edebildiği tespit edilmiştir. Yorgunluk semptomu COVID-19 tanısı almış hastalarda %95 oranında görülmektedir. Hastaların kas ve eklemlerdeki enflamasyonu covid tedavisini almalarına rağmen zamanla düzelebilmektedir. Bu yüzden covid sonrası dönemde yorgunluk %87 oranında devam edebildiği tespit edilmiştir. Bu yüksek oranlar post-covid döneminde aile hekimlerine en sık başvuru şekillerinden olan kas-eklem ağrısı ve yorgunluk semptomunu desteklemektedir.

Bu dönem henüz COVID-19'un kas iskelet sistemi bulgularının aktif hastalık döneminde ve sonrasında tedavisini içeren yeterli çalışma bulunmamaktadır, ancak COVID-19 kesin tanıli hastalarda kasların fonksiyonlarını arttırabilen fizik tedavi ve rehabilitasyon uygulamaları literatürde mevcuttur. Hastaların kas, eklem ve bağ dokusunun iyileşmesinde aerobik ve direnç egzersiz programlarını uygulamaları kuvveti arttırmada, yorgunluğu azaltmada etkili olacaktır.

SONUÇ

COVID-19 hastalığı aktif dönemi kadar önemli olan, tedavi sonrası dönemde de semptomları devam eden bir hastalıktır. Bu dönemde özellikle uzun süreli damar içi hasara (enflamasyon) bağlı pıhtı açısından dikkat edilmeli pıhtı eritici veya önleyici tedavilere en az 1 ay devam edilmelidir. Post covid döneminde birinci basamak hizmetleri veren aile hekimleri, hastaların takibi, iletişimi ve irtibatı açısından çok önemli görevler üstlenmektedirler. Devam eden semptomlar ve sekeller güvenli, kolay ulaşılabilen kurumlar olan aile sağlığı merkezleri tarafından erken dönem teşhis, müdahale ve yönlendirmesiyle hayat kurtarmaktadır.

KAYNAKLAR

1. İşsever H, İşsever T, Öztan G. COVID-19 Epidemiyolojisi. Sağlık Bilimlerinde İleri Araştırmalar Dergisi. 2020; 3(S1): 1-13.
2. Lu R, Zhao X, Li J, et al. Genomic characterisation and epidemiology of 2019 novel coronavirus: implications for virus origins and receptor binding. Lancet. 2020;395:565-74.
3. Cao Y, Liu X, Xiong L, et al. Imaging and Clinical Features of Patients With 2019 Novel Coronavirus SARS-CoV-2: A systematic review and meta-analysis. J Med Virol. 2020;(March):1-11.
4. Acar H, Gökseven Y, Öztürk GZ, et al. Covid-19 In Primary Healthcare. Ankara Medical Journal. 2020; 20(2): 444-467.
5. Goertz YMJ, Herck MV, Delbressine JM, et al. Persistent symptoms 3 months after a SARS-CoV-2 infection: the post-COVID-19 syndrome?. ERJ Open Research. 2020; 6(4): 1-10.

6. Greenhalgh T, Knight M, A'Court C, et al. Management of post-acute covid-19 in primary care. *BMJ*. 2020; 370: m3026
7. Öztürk O. ve Özer KD. COVID-19'un Kas İskelet Sistemine Etkisi. *İzmir Katip Çelebi Üniversitesi Sağlık Bilimleri Fakültesi Dergisi*. 2020; 5(2): 179-182.
8. Kou K, Momosaki R, Miyazaki S, et al. Impact of Nutrition Therapy and Rehabilitation on Acute and Critical Illness: A Systematic Review. *Journal of UOEH*, 2019;41(3): 303-315.
9. Öztürk O. ve Bayraktar D. Pandemilerin Şafağında: COVID-19 ve Fiziksel İnaktivite. *İzmir Katip Çelebi Üniversitesi Sağlık Bilimleri Fakültesi Dergisi* 2020;5(2): 143-146.